

Załącznik nr 11
do Sprawozdania z przebiegu i wyników konsultacji społecznych projektu programu regionalnego
Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027

Stanowisko Zarządu Województwa Podkarpackiego do uwag dotyczących projektu FEP 2021-2027 zawartych przy opiniach / uchwałach Podkarpackiej Rady Innowacyjności, Podkarpackiej Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego, Rady Działalności Pożytku Publicznego Województwa Podkarpackiego oraz zgłoszonych w ramach uzgodnień z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego

1. Stanowisko do uwag Podkarpackiej Rady Innowacyjności zawartych w uchwałach:

- 1) NR 1/2022 PODKARPACKIEJ RADY INNOWACYJNOŚCI z dnia 28 stycznia 2022 r. ws. wyrażenia opinii na temat zwiększenia alokacji środków dla Priorytetu I w ramach programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027,
- 2) NR 2/2022 PODKARPACKIEJ RADY INNOWACYJNOŚCI z dnia 28 stycznia 2022 r. ws. przyjęcia stanowiska dotyczącego utrzymania formuły wsparcia dotacyjnego dla przedsiębiorców w ramach programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027.

Lp.	Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga (priorytet / cel szczegółowy / obszar)	Nr strony	Zapis w projekcie programu <i>Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027</i> , do którego zgłaszane są uwagi:	Sugerowana zmiana (konkretna propozycja nowego brzmienia zapisu):	Uzasadnienie	Odniesienie IZ FEP 2021-2027 do uwagi
1.	P1 Konkurencyjna i			Zwiększenia planowanej alokacji na Priorytet 1 projektu programu	Już niemal od dwóch dekad istotnym instrumentem finansowym wsparcia rozwoju	Uwaga uwzględniona

	cyfrowa gospodarka			Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027.	<p>innowacyjnej gospodarki są fundusze europejskie. Z porównania ram finansowych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego 2014-2020 oraz projektu programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 wynika, że ma nastąpić radykalne obniżenie nakładów na cele związane z rozwojem przedsiębiorczości. I tak, w RPO WP 2014-2020 alokacja na 1 oś priorytetową Konkurencyjna i Innowacyjna Gospodarka wynosiła 377 613 616,00 Euro co stanowiło 24,85% alokacji Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W projekcie FEP 2021-2027 na Cel Polityki 1 zaplanowano 236 487 542,00 Euro, czyli 14,46% alokacji EFRR. Zaplanowane w FEP 2021-2027 w Priorytecie 2 środki na wsparcie transformacji gospodarki (OZE, GOZ) nie będą stanowiły realnej rekompensaty dla znacznej redukcji alokacji na B+R i inwestycje w przedsiębiorstwach. Należy również zauważyć, iż w latach 2014-2020 alokacja na szeroko rozumianą cyfryzację była wydzielona w odrębnej osi priorytetowej. W projekcie FEP 2021-2027 środki na „cyfryzację” zostały włączone w jeden Cel Polityki/Priorytet, wraz z alokacją</p>	<p>Alokacja na P1 Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka została zwiększona o kwotę 11 067422 euro. (z 236 487 542 euro do 247 554 964 euro).</p>
--	--------------------	--	--	---	--	---

					na B+R i wsparcie przedsiębiorczości. Powoduje to jeszcze bardziej niekorzystny poziom planowanej interwencji na CP1.	
2.	P1 Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka, CS1(ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych			Rozszerzanie listy potencjalnych beneficjentów w ramach CS1(ii) o sektor MŚP.		Uwaga nieuwzględniona Sektor MŚP może uzyskać wsparcie w zakresie cyfryzacji w ramach projektów realizowanych w CS1(i) oraz CS1(iii).
3.	P1 Konkurencyjna i cyfrowa gospodarka, P2 Energia i Środowisko			Utrzymanie systemu dotacyjnego dla przedsiębiorców z województwa podkarpackiego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027. Podkarpacka Rada Innowacyjności dostrzega potrzebę utrzymania dotacyjnego systemu wsparcia przedsiębiorców w obszarach obejmujących: 1. realizację (modułowych) projektów badawczych obejmujących inwestycje w infrastrukturę B+R i/ lub prace badawcze	Podkarpacka Rada Innowacyjności, po konsultacji z interesariuszami regionalnego systemu innowacji, dostrzega potrzebę utrzymania dotacyjnego systemu wsparcia przedsiębiorców w ramach Programu Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027. W opinii Rady instrumenty bezzwrotne są niezbędne do realizacji celów założonych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2021-2030. Planowane do wprowadzenia instrumenty zwrotne (kredyty, pożyczki) nie będą atrakcyjne dla przedsiębiorstw, głównie z powodu ograniczeń wynikających	Uwaga częściowo uwzględniona W programie regionalnym <i>Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027</i> wsparcie w formie IF przewiduje się w: - P1, CS1(iii), tj. projektu <i>Wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP</i> (projekty, które nie są zgodne z RIS lub nie będą realizowane na obszarach OSI- obszar objęty: <i>Programem Strategicznego Rozwoju Bieszczad,</i>

			<p>wraz z fakultatywnymi modułami dodatkowymi, takimi jak: inwestycje w infrastrukturę testowo-doświadczalną, prace przedwdrożeniowe/ certyfikację i atestację, prace związane z uzyskaniem i ochroną własności intelektualnej oraz prace wdrożeniowe;</p> <p>2. inwestycje MŚP prowadzące do podniesienia ich konkurencyjności, zwiększenia efektywności i możliwości produkcyjnych/ usługowych, rozszerzenia rynków zbytu, jak również inwestycje obejmujące prace wdrożeniowe mające na celu wytworzenie innowacyjnych produktów/ usług oraz wdrażanie nowych rozwiązań z zakresu GOZ lub Przemysłu 4.0 (bez realizacji obowiązkowego, poprzedzającego komponentu badawczego, o którym mowa powyżej);</p> <p>3. szeroko pojętą internacjonalizację</p>	<p>z realizacji projektów z realizacją projektów zgodnie z wymogami stosowanymi dla projektów finansowanych z funduszy europejskich takimi jak: wymóg prowadzenia zakupów zgodnie z zasadą konkurencyjności, wymóg utrzymania wskaźników trwałości w okresie trwałości projektu, kontrola każdego wydatku, brak elastyczności w realizacji projektu. Tego typu wymogi znacznie podnoszą koszty realizacji projektu i wielokrotnie przekraczają wartość kosztów finansowania uzyskiwanego na rynku bankowym. Ponadto fundusze zwrotne będą zaliczane do zobowiązań firmy, co ograniczy ich zdolności kredytowe i utrudni pozyskanie środków na inne projekty. Brak precyzyjnych informacji o zasadach planowanych instrumentów zwrotnych nie pozawala na ocenę tego instrumentu bez poznania warunków szczegółowych. Aby jednak planowany instrument zwrotny (kredyt/ pożyczka) był atrakcyjny dla przedsiębiorstw musiałby zawiera opcję umorzenia części zadłużenia do poziomu dopuszczalnej pomocy publicznej pod warunkiem prawidłowej realizacji projektu i procesu wdrożenia. W ocenie Rady, proponowane zmiany będą miały negatywny wpływ dla rozwoju podkarpackich</p>	<p><i>Programem, Strategicznym „Błękitny San”, Programem dla Rozwoju Roztocza), - P2, CS2(i), typ projektu Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne.</i></p> <p>W pozostałym obszarze planowane jest wsparcie w formie dotacji. Jednak ostateczne utrzymanie dotacji jako formy wsparcia uzależnione będzie od wyniku negocjacji Programu Regionalnego z Komisją Europejską.</p>
--	--	--	---	---	---

				<p>przedsiębiorstw obejmującą nie tylko np. udział w targach/ misjach gospodarczych, ale także np. koszty usług doradczych świadczonych przez doradców zewnętrznych dotyczących opracowania nowego modelu biznesowego związanego z internacjonalizacją działalności MŚP, opracowaniem strategii wejścia na rynek zagraniczny, analizą wymogów formalnych i prawnych, wprowadzenia produktu/ usługi na rynek zagraniczny, itp. jak również np. realizacją kampanii reklamowych na rynkach zagranicznych;</p> <p>4. poprawę efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach;</p> <p>5. budowę i rozbudowę instalacji do produkcji energii z wykorzystaniem OZE oraz niskoemisyjnych źródeł energii;</p> <p>projekty w zakresie zwiększenia ponownego wykorzystania surowców,</p>	<p>przedsiębiorstw, przede wszystkim w zakresie.</p> <ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenia nakładów na działalność B+R, w tym na współpracę przedsiębiorstw z sektorem nauki i transfer wiedzy związanej z obniżeniem zdolności kredytowej Wnioskodawców (instrumenty zwrotne będą wpływały na ocenę zdolności kredytowej), - spowolnienia procesów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, związanych zarówno ze zmniejszonym dostępem do kapitału jak i barierami administracyjnymi związanymi m.in. z procedurami zabezpieczeń dla instrumentów zwrotnych, - znaczne spowolnienie procesu wejścia podkarpackich przedsiębiorstw w międzynarodowe łańcuch dostaw i uzyskiwania statusu producentów finalnego produktu, - ograniczenie inwestycji w odnawialne źródła energii i GOZ i wzmocnienie uzależnienia gospodarki od źródeł opartych na paliwach kopalnianych, - ograniczenie inwestycji w zakresie unowocześniania infrastruktury przedsiębiorstw w zakresie większego ich oparcia na nowoczesnych rozwiązaniach w ramach Przemysłu 4.0, a w długiej perspektywie zwiększą dystans województwa do bardziej 	
--	--	--	--	--	--	--

				recyklingu materiałów i efektywnego gospodarowania odpadami.	rozwiniętych regionów i spowodują marginalizację gospodarczą regionu.	
--	--	--	--	--	---	--

2. Stanowisko do uwag zawartych w opinii nr 5/2022 strony pracowników i strony pracodawców Podkarpackiej Wojewódzkiej Rady Dialogu Społecznego z dnia 3 lutego 2022r.

Lp.	Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga (priorytet / cel szczegółowy / obszar)	Nr strony	Zapis w projekcie programu <i>Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027</i> , do którego zgłaszane są uwagi:	Sugerowana zmiana (konkretna propozycja nowego brzmienia zapisu):	Uzasadnienie	Odniesienie IZ FEP 2021-2027 do uwagi
1.	Cel szczegółowy 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	84	<p>Cel szczegółowy 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p> <p>Rodzaje działań: – Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej. – Poprawa efektywności energetycznej wielorodzinnych budynków</p>	<p>Dodanie punktu o treści zapisu:</p> <p><i>Budowa/modernizacja systemów oświetlenia dróg i ulic oraz innych przestrzeni publicznych poprzez wymię/modernizację istniejącego energooszczędnego oświetlenia LED wraz z systemami zarządzania i redukcji mocy oświetlenia zainstalowanych lamp.</i></p>	<p>Wymiana/modernizacja oraz budowa nowych lamp LED w zamian za stare jest niezbędne do zwiększenia oszczędności emisji spalin z elektrociepłowni zlokalizowanych w sąsiedztwie mieszkańców podkarpacia , które dostarczają do nich prąd i powodują niską emisję spalin , oraz podnosi znacząco komfort i bezpieczeństwo życia obywateli. Wprowadzenie dodatkowo do programu obowiązku stosowania systemów zarządzania oraz redukcji oświetlenia znacząco przyczyni się do redukcji zużycia energii przy zachowaniu podstaw cywilizacyjnych obywateli.</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Planowane rodzaje działań w celu szczegółowym 2(i) <i>Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</i>, zostaną uzupełnione o modernizację oświetlenia ulicznego na energooszczędne.</p> <p>Ze względu na fakt, iż projekty z zakresu modernizacji oświetlenia są inwestycjami prostymi,</p>

			<p>mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej / chłodniczej.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach - poprzez odzyskiwanie energii w procesie produkcyjnym, modernizację energetyczną budynków, wraz z instalacją urządzeń OZE. – Budowa/modernizacja systemów ciepłowniczych i chłodniczych (sieci) wraz z magazynami ciepła. – Wsparcie Gmin przy realizacji Programu STOP SMOG. 			<p>o krótkim okresie zwrotu, w których mogą występować potencjalne oszczędności, wsparcie tego typu projektów objęte zostanie finansowaniem zwrotnym (instrumenty finansowe).</p> <p>Dodatkowo, w Priorytecie 3 Mobilność miejska (cel szczegółowy 2viii) oraz Priorytecie 4 Mobilność i łączność (cel szczegółowy 3ii) przewidziane zostały m.in. działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa, których elementem może być oświetlenie uliczne, możliwe do realizacji w ramach kompleksowych projektów</p>
--	--	--	---	--	--	--

3. Stanowisko do uwag zawartych w uchwale Nr 1/2/2022 Rady Działalności Pożytku Publicznego Województwa Podkarpackiego z dnia 4 lutego 2022r.

Lp.	Część uchwały RDPPWP	Uwaga RDPPWP	Odniesienie IZ FEP 2021-2027 do uwagi
1.	§ 2. Realizacja zasady Partnerstwa	<p>5. Rada wnosi o zmianę zapisu (str. 323 FEP) wskazującego typy partnerów dostosowując je do zapisu art. 7 ust. 1 Rozporządzenia Ramowego.</p> <p>6. Rada wnosi o umieszczenie w treści programu normy wskazującej, że proces określenia składu Komitetu Monitorującego FEP zostanie przeprowadzony poprzez uzgodnienie z instytucjami reprezentującymi odpowiednie typy partnerów w tym szczególnie z Radą (patrz. Art. 8 i art. 39 Rozporządzenia Ramowego oraz art. 4 i art. 10 Rozporządzenia Delegowanego) z zachowaniem zasady zrównoważonej reprezentacji oraz przejrzystości.</p>	<p>ad 5 Uwaga uwzględniona</p> <p>Zapisy zgodne z art. 8 ust. 1 Rozporządzenia Ramowego zostały uwzględnione w projekcie Programu FEP 2021-2027.</p> <p>ad 5 Wyjaśnienie</p> <p>Postulat RDPPWP uznajemy za słuszny i będziemy go uwzględniać i przestrzegać w Programie FEP 2021-2027.</p> <p>Niemniej, wniesienie proponowanego zapisu do treści Programu, uważamy za niezasadne.</p>
2.	§ 3. Budowanie potencjału Społeczeństwa Obywatelskiego w FEP 2021-2027	<p>1. Efektywna i skuteczna realizacja działań wspieranych z EFS+ w Programie zależy od dobrego zarządzania i partnerstwa między wszystkimi podmiotami na stosownych szczeblach terytorialnych a podmiotami społeczno-gospodarczymi, w szczególności partnerami - organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Niezbędne jest zatem, przeznaczyć odpowiednią kwotę zasobów z Programu na zapewnienie znaczącego udziału partnerów z organizacji społeczeństwa obywatelskiego we wdrażaniu komponentu EFS+ w ramach zarządzania dzielonego. Udział ten powinien obejmować odpowiednie podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie.</p> <p>2. Rozporządzenie EFS+ wskazuje, że w każdym programie powinny zostać przeznaczone odpowiednie środki na ten cel, ze swoich zasobów z komponentu EFS+ w ramach zarządzania dzielonego ze względu na szczególne potrzeby, jakie partnerzy mają w tym obszarze.</p> <p>3. Dlatego Rada postuluje, żeby dokument przewidywał zwiększoną alokację – 1 % – przeznaczoną na budowanie i rozwój potencjału organizacji społeczeństwa obywatelskiego.</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>W oparciu o zgłoszony postulat RDPPWP w projekcie programu FEP 2021-2027 uwzględniono wielkość 0,5 % alokacji EFS+ na wsparcie potencjału partnerów społecznych i organizacji społeczeństwa obywatelskiego, który zaplanowano w P7, w ramach cs d).</p>

		<p>4. Rada rekomenduje typy projektów, które powinny zostać objęte wsparciem w tym komponencie (załącznik do uchwały).</p> <p>5. Rada zauważa również, że środki te nie mogą być przeznaczane na rozwój administracji publicznej lub jednostek od nich zależnych oraz nie są to środki dedykowane na budowanie bezpośrednio potencjału beneficjentów środków z funduszy europejskich – służyć temu powinny fundusze z pomocy technicznej.</p> <p>6. Rada proponuje wyodrębnienia oddzielnego priorytetu na ten cel.</p>	
3.	§ 4. Wsparcie organizacji pozarządowych jako beneficjentów Programu FEP	<p>1. Środki Pomocy technicznej zgodnie z art. 36 ust. 1 Rozporządzenia Ramowego powinny wspierać działania, które mogą dotyczyć poprzednich i kolejnych okresów programowania, niezbędne do skutecznego zarządzania tymi Funduszami i ich skutecznego wykorzystywania, w tym do budowania zdolności partnerów, o których mowa w art. 8, a także w celu zapewnienia finansowania na potrzeby wykonywania m.in. takich funkcji, jak przygotowywanie, szkolenie, zarządzanie, monitorowanie, ewaluacja, widoczność i komunikacja.</p> <p>2. Dlatego Rada wnosi o zwiększenie wsparcia organizacji społeczeństwa obywatelskiego jako beneficjentów oraz partnerów zaangażowanych w programowanie, realizację, monitorowanie i ewaluację Programu FEP w ramach Priorytetu 9 oraz 10:</p> <p>a) uwzględnienie społeczeństwa obywatelskiego i organizacji je reprezentujących w pomocy technicznej;</p> <p>b) dookreślenie zasad wsparcia partnerów zaangażowanych w realizację Programu zwłaszcza w Komitecie Monitorującym,</p> <p>c) uwzględnienie zasady dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w opisie działań wrażliwych z punktu dostępności oraz uniwersalnego projektowania jako metody realizacji działań w ramach Programu,</p> <p>d) uwzględnienie możliwości konsultacji, budowania partnerstw i sieci w ramach realizacji zasady partnerstwa,</p> <p>e) rozszerzenie i podkreślenie wagi wsparcia eksperckiego, w tym doradztwa.</p> <p>3. Wsparcie takie może zgodnie z art. 16 Rozporządzenia Delegowanego przybrać formę specjalnych warsztatów, sesji szkoleniowych, struktur koordynacyjnych i sieciowych lub formę wkładu w koszty udziału w spotkaniach związanych z przygotowaniem, wdrażaniem, monitorowaniem i ewaluacją programów.</p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>ad 1. Opis priorytetów 9 i 10 będzie zawierał odniesienie do zadań określonych w art.36 ust.1 Rozporządzenia Ramowego.</p> <p>ad 2.</p> <p>a) W grupach docelowych PT przewidziano partnerów w rozumieniu art. 8 Rozporządzenia Ramowego,</p> <p>b) dookreślenie zasad wsparcia nastąpi w kolejnych etapach prac nad FEP,</p> <p>c) zasada dostępności i uniwersalnego projektowania będzie uwzględniana i przestrzegana, niemniej wprowadzenie zapisów odnoszących się do tej kwestii nastąpi w dalszych pracach nad FEP i znajdzie się np. w szczegółowym opisie priorytetów,</p> <p>d) odpowiedni zapis znajduje się opisie priorytetów PT,</p> <p>e) zapis w opisie priorytetów PT zostanie rozszerzony o wsparcie doradcze.</p> <p>ad 3. Szczegóły wsparcia zostaną dookreślone w dalszych pracach nad FEP.</p>
4.	§ 5. Zasady horyzontalne	<p>1. Rada zauważa, iż kluczowe w trakcie realizacji perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027 będą zasady horyzontalne opisane w art. 9 Rozporządzenia Ramowego tj.:</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Zgodnie z uwagą RDPWP w dalszych pracach nad programem FEP 2021-</p>

		<p>a) poszanowanie praw podstawowych oraz przestrzeganie Karty praw podstawowych Unii Europejskiej w procesie wdrażania Funduszy,</p> <p>b) równość mężczyzn i kobiet,</p> <p>c) zapobieganie wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, w szczególności zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,</p> <p>d) wspieranie zrównoważonego rozwoju oraz uwzględnienie celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czyn poważnych szkód”.</p> <p>2. W związku z powyższym na dalszym etapie przygotowawczym oraz monitorowania, wdrażania i ewaluacji należy zwrócić szczególną uwagę i troskę, aby każdorazowo były zaangażowane organizacje społeczeństwa obywatelskiego, które zajmują się powyższą tematyką.</p>	<p>2027 zostaną dołożone wszelkie starania, aby na każdym z etapów, zarówno monitorowania, wdrażania jak i ewaluacji, zaangażować w powyższe procesy partnerów społecznych i organizacje społeczeństwa obywatelskiego.</p>
5.	§ 6. Zasada dostępności:	<p>1. Rada zauważa, że zasady horyzontalne, w tym zasada dostępności (dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami), są fundamentalne dla Programu FEP (na etapie programowania i wdrażania).</p> <p>2. Ze względu na Konstytucję (między innymi art. 32), unijne i krajowe przepisy antidyskryminacyjne, Konwencję o prawach osób z niepełnosprawnościami, ustawę o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, ustawę o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych itp. zasady horyzontalne muszą być bezwzględnie uwzględniane w Programie. Na to wszystko nakłada się perspektywa społeczna i demograficzna Polski, w tym starzejące się społeczeństwo.</p> <p>3. Rada docenia ujęcie zasad horyzontalnych w dokumencie, wnosi jednak o wzmocnienie adekwatnych zapisów.</p> <p>4. W Programie należy także odwołać się do Konwencji o prawach osób z niepełnosprawnościami oraz dyrektywy w sprawie wymogów dostępności produktów i usług. Warto także dookreślić standardy dostępności jako „Standardy dostępności dla polityki spójności 2021-2027”.</p> <p>5. Należy tam przywołać także uniwersalne projektowanie (jako domyślny sposób zapewniania dostępności) – na przykład wzorem art. 4 ust. 4 Ustawy o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>6. Należy wskazać wymóg dostępności wprost do opisu interwencji szczególnie wrażliwych na dostępność.</p> <p>7. Należy uwzględnić projektowanie uniwersalne w opisach interwencji szczególnie podatnych na projektowanie uniwersalne jako obowiązkową metodę realizacji tych interwencji.</p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>W oparciu o zgłoszone uwagi odpowiednia zapisy zostaną zmodyfikowane, poszerzone w projekcie Programu FEP 2021-2027. Niemniej jednak uszczegółowienia w tym zakresie ze względu na limit znaków, możliwy będzie również na późniejszym etapie np. w Szczegółowym Opisie Priorytetów.</p>

		8. Należy uwzględnić w opisach interwencji wymogi dyrektywy dostępnościowej (dyrektywy w sprawie wymogów dostępności produktów i usług). Dotyczy to wszystkich działań, a zwłaszcza tych, których beneficjentami mogą być przedsiębiorstwa i organizacje pozarządowe.	
6.	§ 8. Organizacje pozarządowe jako potencjalni beneficjenci.	<p>1. Rada wskazuje na potrzebę uwzględnienia organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w tym organizacji pozarządowych, jako beneficjentów we wszystkich możliwych priorytetach, interwencjach oraz działaniach przewidzianych do realizacji w dokumencie – dla zapewnienia lepszej spójności społecznej.</p> <p>2. Rada wzywa do ponownego przeanalizowania pod tym względem projektu Programu FEP.</p> <p>3. W tej chwili organizacje pozarządowe wskazane są jako potencjalni beneficjenci jedynie w 6 celach szczegółowych:</p> <p>a) Cel szczegółowy 2(i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p> <p>b) Cel szczegółowy 2(ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p> <p>c) Celu szczegółowy 2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p> <p>d) Cel szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online.</p> <p>e) Cel szczegółowy (i) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p> <p>f) Cel szczegółowy (ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p> <p>- to znaczący spadek w porównaniu z perspektywą finansową 2014-2020.</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>W celu szczegółowym 2(iv) <i>Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</i>, katalog uprawnionych beneficjentów zostanie rozszerzony o organizacje pozarządowe.</p>
7.	§ 9. Rynek pracy	1. Pomimo zapisów w projekcie Umowy Partnerstwa Rada wnosi o umożliwienie realizacji działań (poszerzenie katalogu beneficjentów) organizacjom społeczeństwa obywatelskiego w Priorytecie 7 – Kapitał Ludzki Gotowy Do Zmian, Cel szczegółowy 4(a) (EFS+) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób	<p>Wyjaśnienie</p> <p>Założenia wsparcia w obszarze aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych zawarte w projekcie</p>

		<p>młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej;</p> <p>2. Dotychczasowe doświadczenie oraz wyniki badań ewaluacyjnych dowodzą, że w proponowanych rodzajach działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy, b) aktywizacja młodzieży w szczególnie trudnej sytuacji, c) aktywizacja zawodowa osób młodych pozostających bez pracy/ wsparcie rozwoju przedsiębiorczości, <p>są o wiele skuteczniej realizowane przez podmioty spoza administracji, a zwłaszcza przez organizacje pozarządowe.</p> <p>3. Proponowane rozwiązania na poziomie Umowy Partnerstwa oraz Programu nie spełniają zasady wielopoziomowego zarządzania, konkurencyjności oraz deinstytucjonalizacji.</p>	<p>Programu FEP 2021-2027, który został poddany konsultacjom społecznym, zaplanowane zostały zgodnie z podejściem przyjętym w zapisach projektu Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce oraz przygotowanym na jej podstawie projekcie Linii Demarkacyjnej określającej możliwy podział interwencji oraz zasady wdrażania krajowych i regionalnych programów w perspektywie finansowej 2021-2027. Niemniej, uwzględniając liczne postulaty zgłoszone przez szereg podmiotów, m.in.: organizacje pozarządowe, niepubliczne instytucje rynku pracy, organizacje zrzeszające przedsiębiorców, spółki i inne instytucje z udziałem podkarpackich samorządów, instytucje szkoleniowe, agencje zatrudnienia- wystosowano prośbę do MFiPR o zmianę dotychczasowego stanowiska i rozszerzenie katalogu beneficjentów realizujących wsparcie skierowane do osób bezrobotnych w cs a).</p> <p>Ponadto, rozważane jest podjęcie dodatkowych działań, (trwają w tej sprawie robocze konsultacje z MFiPR), umożliwiających zaangażowanie potencjału pozostałych instytucji, posiadających doświadczenie w obszarze aktywizacji zawodowej, dla realizacji nowej inicjatywy, ogłoszonej przez KE o nazwie ALMA (Aim, Learn, Master, Achieve), której celem jest wsparcie młodych ludzi na rynku pracy, które znajdują się w trudnej sytuacji na rynku pracy, ze względu na swoją</p>
--	--	--	---

			<p>sytuację osobistą lub zawodową (np. niepełnosprawność, długotrwałe bezrobocie, niewystarczające wyniki w nauce / zawodach umiejętności, pochodzenie migracyjne. Wsparcie dotyczyć będzie młodych osób zarówno w kraju jak i za granicą.</p>
8.	§ 10. Edukacja ekologiczna	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niezbędnym działaniem umożliwiającym realizację celów wskazanych w Zielonym Ładzie oraz FEP jest edukacja ekologiczna mająca na celu podniesienie świadomości i wiedzy na temat znaczenia dóbr przyrody, zachodzących zmian związanych z wpływem zmian klimatu oraz promocja postaw ekologicznych. 2. Zmiany klimatu na obszarze województwa pogłębiają się i nasilają. Obserwowana jest tendencja wzrostowa temperatury powietrza, wzrost częstotliwości występowania zjawisk ekstremalnych, zwiększenie intensywności trwania susz i nagłych powodzi, a także zmiany w długości i charakterze pór roku. Skutkiem tego są m.in. zmiany cykli hydrologicznych, obniżenie naturalnej odporności i retencji ekosystemów oraz straty materialne. 3. Celem planowanych interwencji powinno być podjęcie skutecznych i efektywnych działań adaptacyjnych, a szczególnie edukacyjnych. Ważnym obszarem interwencji powinna być Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji z Polityki Ekologicznej Państwa 2030 oraz do strategicznych kierunków działań adaptacyjnych ujętych w Strategicznym Planie Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030. 4. Rada wnosi o wyodrębnienie w Programie działań edukacyjnych w Priorytecie 2 – Energia i Środowisko, w: <ol style="list-style-type: none"> a) Celu szczegółowy 2(iv) Wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego jako samodzielnego rodzaju działań (typu projektu). b) Celu szczegółowy 2(vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia jako samodzielnego rodzaju działania. 5. Rada wnosi o: <ol style="list-style-type: none"> a) wsparcie kompleksowej edukacji ekologicznej i klimatycznej na wszystkich poziomach: regionalnym i lokalnym, obejmującej różnorodne grupy społeczne, dzieci, młodzież, dorosłych, społeczności lokalne, nauczycieli, organizacje branżowe, administrację publiczną, w szczególności samorządy; 	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>W FEP w celu szczegółowym 2(iv) oraz 2(vii) rodzaje działań zostaną uzupełnione o działania edukacyjne w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych, jak również ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, możliwe do realizacji jako samodzielne projekty.</p> <p>Szczegółowe zapisy w tym zakresie zostaną wprowadzone na etapie opracowania dokumentów wdrożeniowych, w tym Szczegółowego Opisu Priorytetów FEP 2021-2027, z uwzględnieniem demarkacji z poziomem krajowym.</p> <p>Zastosowanie ewentualnych preferencji dla projektów edukacyjnych zostanie skierowane do rozważenia na dalszym etapie prac nad dokumentami wdrożeniowymi.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> b) stworzenia szerokiej oferty szkoleniowej w obszarze ochrony klimatu i środowiska dla kadr pracowników wszystkich szczebli w firmach i urzędach, umożliwiającej zapewnienie odpowiedniego zaplecza intelektualnego, eksperckiego i kadrowego dla dynamicznie rozwijającej się „zielonej” gospodarki, c) wsparcia badań i rozwoju, realizujących interesy mieszkańców, a także realizacji zielonych innowacji społecznych, jak np. budowania i rozwijania społeczności energetycznych. 6. Możliwości realizacji elementów edukacyjnych w ramach wszystkich projektów realizowanych w ramach Priorytetu 2 oraz dodatkowe punktowanie takich działań w ramach kryteriów wyboru. 	
9.	§ 11. Edukacja poza formalna jak metoda realizacji inteligentnych specjalizacji	<ul style="list-style-type: none"> 1. Inteligentne specjalizacje regionu są rezultatem wyboru bazującego przede wszystkim na regionalnych atutach i endogenicznych zasobach, w tym także w aktualnej i przyszłej działalności naukowo-badawczej i potencjału przedsiębiorczego. 2. W województwie podkarpackim wyznaczono cztery inteligentne specjalizacje (RIS): <ul style="list-style-type: none"> a) lotnictwo i kosmonautyka, b) motoryzacja, c) jakość życia, d) informacja i telekomunikacja. 3. Edukacja pozaformalna to uznany i coraz bardziej rozpowszechniony sposób zdobywania i rozwijania kompetencji, uczenia się o świecie, o innych, a także o sobie samym. Nowa ekonomia bazująca na wiedzy, informacji, innowacjach, postępie technologicznym tworzy nowe wyzwania edukacyjne, społeczne, gospodarcze i polityczne. Powyższe cele można realizować przez edukację pozaformalną. Współcześnie obserwuje się przesunięcie akcentu z edukacji formalnej, w której wiedza ma charakter obiektywny, na rzecz edukacji pozaformalnej. 4. Metody naukowej możemy uczyć każdego – od przedszkolaka po seniora. Potrzebujemy do tego inicjatyw służących upowszechnianiu wiedzy we wszystkich grupach wiekowych – imprez cyklicznych jak festiwale nauki, pikniki naukowe, spotkania z nauką. Bezценne dla rozwoju cywilizacyjnego Podkarpacia są doświadczenia wyniesione z zajęć na otwartych kursach i wykładach, w uniwersytetach otwartych, uniwersytetach dziecięcych czy uniwersytetach trzeciego wieku. 5. Pomagają one ludziom realizować ambicje naukowe, rozbudzać potencjał w dzieciach i młodzieży ale także stanowią skuteczną broń w walce z wykluczeniem edukacyjnym. 	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>Zapisy projektu Programu FEP 2021-2027 nie wykluczają realizacji postulowanych działań. Innowacyjne rozwiązania programowe, organizacyjne i metodyczne oraz eksperymenty pedagogiczne znajdują się wśród rodzajów działań w ramach celu szczegółowego (f) w Priorytecie 7.</p>

		<p>6. FEP powinny wykorzystać potencjał Podkarpackiego Centrum Nauki aby przygotować dzieci i młodzież do realizacji inteligentnych specjalizacji, zwłaszcza w obszarze lotnictwa i kosmonautyki oraz medycyny, farmacji i biotechnologii. Takie podejście zwiększy liczbę młodych ludzi chcących kontynuować edukację na istotnych dla osiągnięcia inteligentnych specjalizacji kierunkach uczelni wyższych.</p> <p>7. Dlatego Rada wnosi o uzupełnienie Cel szczegółowy 4(e) (EFS+) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego o dodatkowy rodzaj działań: Kształtowanie kompetencji w zakresie nauk ścisłych i przyrodniczych u uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych szczególnie z wykorzystaniem metody eksperymentu.</p> <p>8. Beneficjentem byłby Samorząd województwa/ Podkarpackie Centrum Nauki.</p>	
10.	§ 12. Uniwersytety Ludowe	<p>1. Rada wnosi o uzupełnienie w Priorytet 5 – Infrastruktura Bliżej Ludzi, w Celu szczegółowy 2.1.5.1. Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online, o dodatkowy rodzaj działań: <i>„Infrastruktura edukacji pozaformalnej i nieformalnej: – inwestycje w istniejącą infrastrukturę organizacji pozarządowych (obejmujących sale dydaktyczne/ wykładowe oraz obiekty służące edukacji pozaformalnej) wraz z zakupem wyposażenia do zajęć oraz dostosowaniem stanu technicznego istniejącej infrastruktury do wymogów nowego wyposażenia,”</i></p> <p>2. Rada proponuje również w tym samym celu uzupełnienie listy beneficjentów o sformułowanie: organizacje pozarządowe, w tym działające w formule Uniwersytetów Ludowych</p> <p>3. Rada wnosi o uzupełnienie opisu działania w celu szczegółowym 2.1.6.2. Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie o sformułowanie: <i>„...Pilotaż CWD – projekty strategiczne o wymiarze kulturowo - turystycznym. Realizacja ww. Programów odbywać się będzie przy współdziałaniu organizacji pozarządowych nie tylko na etapie konsultacyjnym i ewaluacyjnym, ale również</i></p>	<p>ad 1. 2. Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Uniwersytety Ludowe Uniwersytety Ludowe należą do grupy podmiotów prowadzących działalność w systemie nieformalnym i pozaformalnym. Zgodnie z założeniem, w ramach Priorytetu 5, celu szczegółowego (ii), wsparciem objęta będzie wyłącznie infrastruktura w systemie kształcenia formalnego, tj. działającego na podstawie krajowych aktów prawnych, regulujących system oświaty i szkolnictwa wyższego. W związku z powyższym nie jest zasadne wyodrębnianie osobnej grupy beneficjentów, tj. Uniwersytetów Ludowych.</p> <p>ad 3. Uwaga nieuwzględniona</p>

		<p>poprzez włączanie w działania na zasadzie partnerstw i dotacji celowych na wybrane działania w obszarze włączenia społecznego oraz w ramach edukacji pozaformalnej i nieformalnej. (...)"</p> <p>4. Rada proponuje w celu szczegółowym 2.1.7.6. wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej zmianę brzmienia części rodzaje działań: „(...)</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (na przykładzie LOWE oraz edukacji nieformalnej i pozaformalnej realizowanej w formule Uniwersytetów Ludowych), np. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób z niepełnosprawnościami; - wsparcie w uzyskiwaniu podstawowych kompetencji, również cyfrowych (realizowane poza systemem BUR i PSF umożliwiające wdrażanie Upskilling pathways - ścieżki poprawy umiejętności), w tym poprzez docieranie do grup docelowych, - Organizacja edukacji dorosłych w formie uniwersytetów ludowych umożliwiających rozwój metody grundtvigiańskiej poprzez rozwój osobisty i zawodowy oraz zwiększenie aktywności obywatelskiej, metod wpływających na rozwój społeczności lokalnych." 	<p>IZ FEP 2021-2027 planuje preferencyjną formułę wsparcia Partnerstw CWD. W ramach Priorytetu 6 w CS (ii) wsparcie z EFRR będzie ukierunkowane na wskazane w ww. Priorytecie <i>Rodzaje działań</i>.</p> <p>Jednocześnie, katalog beneficjentów ujętych w CS 5 (ii) ujmuje kategorię beneficjenta organizacje pozarządowe, jak również kategorię jednostki samorządu terytorialnego, ich związki, porozumienia i stowarzyszenia.</p> <p>ad 4. Wyjaśnienie</p> <p>Zapisy projektu Programu FEP 2021-2027 nie wykluczają realizacji postulowanych działań. Projekt Programu FEP 2021-2027 zawiera ogólne zapisy dotyczące rodzajów działań możliwych do realizacji w ramach poszczególnych celów szczegółowych. Ogólny charakter dokumentu wynika m.in. z kwestii technicznych np. limitu znaków, tym samym nie ma możliwości szczegółowego opisanie wszystkich planowanych rodzajów działań. Formuła Uniwersytetów Ludowych wpisuje się w działanie „wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych (na przykładzie LOWE), np. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, osób o niskich kwalifikacjach, osób</p>
--	--	---	--

			<p>z niepełnosprawnościami”, nie ma tym samym potrzeby wyszczególniania tej grupy w rodzajach działań.</p> <p>Wskazany w Programie zakres interwencji oraz demarkacji wynika z zapisów Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2027 w Polsce oraz projektu linii demarkacyjnej i w tym zakresie regiony są zobligowane do przestrzegania brzmienia dokumentów.</p>
11.	§ 13. Uwagi redakcyjne:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zmiana nazewnictwa dotyczącego Rozporządzenia Ramowego (sformułowanie rozporządzenie ogólne dotyczy perspektywy 2014-2020), 2. Ilekroć w dokumencie jest mowa o partnerach społeczno- gospodarczych, otoczeniu społeczno-gospodarczym, należy go uzupełnić o kontekst podmiotów społeczeństwa obywatelskiego – na przykład dodając „partnerów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie” (np. str. 311 i 317 projektu), 	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Odpowiednie zapisy zostaną wprowadzone i/lub zmodyfikowane w treści projektu Programu FEP 2021-2027 z uwzględnieniem możliwości wynikających z limitu znaków w Programie.</p>

4. Stanowisko do uwag zgłoszonych w ramach uzgodnień z Komisją Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Część dokumentu, do którego odnosi się uwaga (np. art., nr str., rozdział)	Treść uwagi (propozycja zmian)	Uzasadnienie uwagi	Odniesienie do uwagi przez IZ FEP 2021-2027
1.	Ministerstwo Infrastruktury	Środowisko i klimat, str. 12	Kolejna, VI już aktualizacja KPOŚK wskazuje na potrzeby dalszej realizacji przedsięwzięć w aglomeracjach z przedziału 2-10 tys. RLM i powyżej 10 tys. RLM obejmujących rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, zagospodarowanie osadów ściekowych, a także wdrażanie inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi.	Sugeruje się wskazanie na wersję projektu VI AKPOŚK, na którą powołuje się dokument FEP, tj. wersję z ponownych konsultacji społecznych (sierpień 2021), konsultacji publicznych (grudzień 2021). Obecnie obowiązuje V AKPOŚK przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 31.07.2017 r. VI AKPOŚK jest obecnie w fazie projektu i nie została jeszcze zatwierdzona przez Radę Ministrów, w związku z czym nie powinno się sugerować, iż wykazane dane pochodzą z obowiązującej wersji dokumentu.	Uwaga uwzględniona Zapis zaczerpnięty z Raportu końcowego z badania ewaluacyjnego pn. <i>Ocena efektów interwencji realizowanych w ramach OP IV oraz działania 6.1 OP VI RPO WP 2014-2020</i> – zostanie zmodyfikowany i otrzyma brzmienie „Kolejna, planowana VI już aktualizacja KPOŚK wskazuje na potrzeby dalszej realizacji przedsięwzięć w aglomeracjach z przedziału 2-10 tys. RLM i powyżej 10 tys. RLM obejmujących rozbudowę i modernizację sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, zagospodarowanie osadów ściekowych, a także wdrażanie inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodno-kanalizacyjnymi”.
2.	Ministerstwo Infrastruktury	Wymiar terytorialny Tabela 1 - 2 (v) Str. 30	Zgodnie z projektem VI AKPOŚK, 113 (z 146) aglomeracji w województwie podkarpackim ujętych w KPOŚK stanowią aglomeracje o wielkości 2 – 10 tys. RLM (tj. 77%).	Sugeruje się wskazanie na wersję projektu VI AKPOŚK, na którą powołuje się dokument FEP, tj. wersję z ponownych konsultacji społecznych (sierpień 2021), konsultacji publicznych (grudzień 2021).	Uwaga uwzględniona Zapis w przypisie otrzyma brzmienie: <i>Projekt VI AKPOŚK opublikowany na stronie Ministerstwa Infrastruktury w ramach prowadzonych konsultacji społecznych</i>

				<p>Obecnie obowiązuje V AKPOŚK przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 31.07.2017 r.</p> <p>VI AKPOŚK jest obecnie w fazie projektu i nie została jeszcze zatwierdzona przez Radę Ministrów, w związku z czym nie powinno się sugerować, iż wykazane dane pochodzą z obowiązującej wersji dokumentu.</p>	<p>przeprowadzanych w terminie od 31 sierpnia 2021 r - do 20 września 2021 r.</p>
3.	Ministerstwo Infrastruktury	2.1.2.4. Cel szczegółowy 2(v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej, str. 107	<p>Jak wynika z danych przedstawionych w VIaKPOŚK, nakłady przewidziane na realizację inwestycji w województwie podkarpackim w aglomeracjach 2-15 tys. RLM wynoszą 1 087 637 tys. zł., w tym w aglomeracjach, które nie spełniają wymogów z Dyrektywy Ściekowej – 720 309 tys. zł.</p> <p>Konieczne jest wskazanie na podstawie, której wersji projektu VI AKPOŚK zostały przedstawione dane dot. województwa (konsultacji społecznych, konsultacji publicznych)</p>	<p>Sugeruje się wskazanie na wersję projektu VI AKPOŚK, na którą powołuje się dokument FEP, tj. wersję z ponownych konsultacji społecznych (sierpień 2021), konsultacji publicznych (grudzień 2021).</p> <p>Obecnie obowiązuje V AKPOŚK przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 31.07.2017 r.</p> <p>VI AKPOŚK jest obecnie w fazie projektu i nie została jeszcze zatwierdzona przez Radę Ministrów, w związku z czym nie powinno się sugerować, iż wykazane dane pochodzą z obowiązującej wersji dokumentu.</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Zapis w przypisie otrzyma brzmienie:</p> <p><i>Projekt VI AKPOŚK opublikowany na stronie Ministerstwa Infrastruktury w ramach prowadzonych konsultacji społecznych przeprowadzanych w terminie od 31 sierpnia 2021 r - do 20 września 2021 r.</i></p>
4.	Ministerstwo Infrastruktury	Oczekiwane rezultaty, str. 109		<p>Brak wskazania, że oczekiwanym rezultatem realizacji inwestycji w gospodarce ściekowej jest dostosowanie aglomeracji do wymogów dyrektywy ściekowej.</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Zapis zostanie uzupełniony.</p>
5.	Ministerstwo Infrastruktury	Cały dokument		<p>Wiele zadań realizowanych z wykorzystaniem funduszy europejskich wykazanych jest w</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p>

				ramach programu ochrony środowiska. Dotyczy to m.in. kwestii związanych z gospodarką wodno-ściekową. W związku z tym w ramach kluczowych dokumentów na poziomie regionalnym powinien zostać ujęty również Poś woj. podkarpackiego.	Zapis zostanie uzupełniony.
6.	Ministerstwo Infrastruktury	Cały dokument	VI AKPOŚK / VIaKPOŚK / VI aKPOŚK	Proponuje się ujednoczenie w całym dokumencie brzmienia terminu odnoszącego się do podmiotowej dyrektywy np. VI AKPOŚK, ze wskazaniem, iż jest to projekt dokumentu.	Uwaga uwzględniona Zapisy zostaną ujednoczone.
7.	Ministerstwo Infrastruktury	Cały dokument	Dyrektywa Ściekowa 91/271/EWG / Dyrektywa Ściekowa	Proponuje się ujednoczenie w całym dokumencie brzmienia terminu odnoszącego się do podmiotowej dyrektywy np. dyrektywa ściekowa lub dyrektywa 91/271/EWG.	Uwaga uwzględniona Zapis zostanie ujednoczony.
8.	Ministerstwo Infrastruktury	Roz. 1, str. 8	Nazwa dokumentu niepoprawnie zapisana wielkimi literami tj. "(...) Planie Przeciwdziałania Skutkom Suszy (...)" powinno mieć brzmienie: "(...) Planie przeciwdziałania skutkom suszy (...)".		Uwaga uwzględniona Zapis zostanie zmodyfikowany.
9.	Ministerstwo Infrastruktury	rozdział 2.1.4. PRIORYTET 4 – MOBILNOŚĆ I ŁĄCZNOŚĆ s.140 2.1.4.1. Cel szczegółowy 3(ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej,	Katalog działań w zakresie inwestycji kolejowych należy uzupełnić o inwestycje w liniową i punktową infrastrukturę kolejową zarządzaną przez PKP PLK S.A. w zakresie budowy, przebudowy, rozbudowy lub modernizacji linii	W związku z tym, że region realizuje projekty przygotowawcze w zakresie dokumentacji projektowej wraz z decyzjami administracyjnymi w ramach RPO 2014-2020 (tj. Rewitalizacja linii kolejowej nr 108 na odcinku Jasło – Nowy Zagórz; Rewitalizacja linii kolejowej nr 107 Nowy Zagórz – Łupków; Budowa łącznicy kolejowej	Uwaga nieuwzględniona Postulowana kwestia nie znajdzie się w treści projektu FEP 2021-2027 ze względu na przesądzenia w dokumentach na poziomie krajowym. Zgodnie z zapisami Linii Demarkacyjnej z dnia 31.12.2021r. na poziomie regionalnym możliwe jest wsparcie <u>infrastruktury kolejowej zarządzanej przez samorząd terytorialny lub</u>

		<p>inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej</p>	<p>kolejowych ze szczególnym uwzględnieniem projektów posiadających dokumentację przygotowawczą sfinansowaną w ramach perspektywy 2014-2020. Ponadto proponujemy uzupełnienie katalogu beneficjentów poprzez dopisanie PKP PLK S.A.</p>	<p>Jedlicze – Szebnie), konieczna jest kontynuacja tych inwestycji w perspektywie 2021-2027 ze środków przyznanych w ramach RPO. W projekcie dokumentu w zakresie inwestycji kolejowych wskazano jedynie : - bezemisyjny tabor kolejowy wyposażony w odpowiednie urządzenia ERTMS - wykorzystywany w przewozach pasażerskich o charakterze regionalnym (elektryczny lub wodorowy), z możliwością obsługi połączeń wychodzących poza obszar województwa, - baza utrzymaniowo – naprawcza taboru kolejowego, - rozwiązania cyfrowe (ITS, systemy organizacji przewozów, biletomaty, systemy informacji pasażerskiej, aplikacje planowania podróży, rezerwacji i zakupu biletów, systemy dla transportu intermodalnego). Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa w przypadku projektów przygotowawczych (dokumentacja projektowa) zrealizowanych w okresie 2014-2020, ich kontynuacja w fazie inwestycyjnej powinna być zapewniona w ramach unijnych środków dostępnych w perspektywie finansowej 2021-2027, a także w kolejnych okresach programowania. Obecny model realizacji jest zdaniem Ministerstwa Infrastruktury</p>	<p><u>podległe mu jednostki</u>, budowa / rozbudowa bazy utrzymaniowo – naprawczej taboru kolejowego, tabor kolejowy do przewozów o charakterze regionalnym. W związku z powyższym oraz uwzględniając dostępną na poziomie FEP 2021-2022 alokację na inwestycje transportowe, <u>projekt programu regionalnego FEP 2021-2027 nie uwzględnia wsparcia liniowej infrastruktury kolejowej zarządzanej przez PKP PLK S.A.</u> Należy zaznaczyć, że z poziomu krajowego zapisy demarkacyjne dopuszczają do realizacji działania dotyczące infrastruktury kolejowej wyłącznie o charakterze krajowym (sieć TEN-T) oraz ponadregionalnym. <u>Na konieczność zapewnienia w perspektywie 2021-2027 środków finansowych z poziomu krajowego</u> w celu umożliwienia kontynuacji inwestycji kolejowych w regionach, w tym tych, dla których zostały sfinansowane dokumentacyjne prace przygotowawcze w zakresie budowy/modernizacji/rewitalizacji linii kolejowych w perspektywie finansowej 2014-2020 w ramach regionalnych programów operacyjnych, <u>wielokrotnie zwracały uwagę regiony oraz Konwent Marszałków Województw RP.</u> W Stanowisku Nr 1/2021 Konwentu Marszałków Województw RP z dnia 23 lipca 2021 r. w sprawie <i>zapewnienia finansowania regionalnych inwestycji kolejowych w perspektywie finansowej 2021-2027 z poziomu krajowego</i>, kierowanym również do Ministra Infrastruktury, podkreślono m.in., iż: „Wsparcie na poziomie krajowym inwestycji dotyczących linii kolejowych o znaczeniu</p>
--	--	--	---	---	--

				<p>(MI) najbardziej optymalny, ponieważ: wkład własny jest finansowany ze środków Funduszu Kolejowego, będącego w dyspozycji MI, środki UE w ramach RPO samorządy otrzymują z UE (środki zewnętrzne), realizatorem projektów i wnioskodawcą jest PKP PLK S.A., nad którą nadzór ma MI, zmodernizowane linie w ramach RPO utrzymuje i finansuje PKP PLK S.A. Dodatkowym argumentem jest możliwość samodzielnego decydowania przez Samorządy Województw pełniące funkcję IZ RPO (m.in. poprzez wybór do dofinansowania środkami UE takich projektów) o dalszych kierunkach rozwoju inwestycji kolejowych na terenie swojego województwa.</p> <p>Uwzględniając dostępną alokację dla programów krajowych w perspektywie 2021-2027 oraz zobowiązania dotyczące priorytetowej realizacji projektów fazowanych/etapowanych, realizacja etapu inwestycyjnego projektów dokumentacyjnych realizowanych w ramach RPO z perspektywy 2014-2020 może okazać się niemożliwa. Tym samym schemat ujęcia projektów regionalnych w puli projektów planowanych do dofinansowania z programów krajowych może skutkować brakiem możliwości ich realizacji z powodu niewystarczającej alokacji UE, co w</p>	<p>regionalnym byłoby zgodne z jednym z wskazanych przez KE w załączniku D: <i>Wytyczne inwestycyjne dla Polski w zakresie finansowania polityki spójności na lata 2021–2027 do Sprawozdania krajowego – Polska 2019</i> elementów niezbędnych do skutecznej realizacji polityki spójności, tj. konsolidacji lub lepszej strategicznej koordynacji programów mających związek z tym samym sektorem”.</p> <p>Ponadto KE w przekazanych (w ramach dialogu nieformalnego) w październiku 2021r. uwagach do projektu UP 2021-2027 (uwagi ogólne do Celu Polityki 3) w odniesieniu do infrastruktury kolejowej podtrzymała swoją wcześniejszą uwagę, że wszystkie inwestycje w infrastrukturę kolejową, które są objęte Krajowym Programem Kolejowym, co do zasady powinny być wspierane z programów centralnych, gdyż projekty te stanowią inwestycje w krajową sieć kolejową, współfinansowaną przez Skarb Państwa.</p>
--	--	--	--	--	--

				rezultacie negatywnie wpłynie na politykę transportową regionów i dalszy rozwój połączeń kolejowych na terenie województwa.	
10.	Ministerstwo Infrastruktury	rozdział 2.1.4.1.2 Wskaźniki S.144-148, Tabela 3: Wskaźniki rezultatu Tabela 4: Wymiar 1 – zakres interwencji	Postulujemy uzupełnienie wskaźników produktu i wskaźników rezultatu oraz wskazania zakresu interwencji dla działań dotyczących budowy, przebudowy rozbudowy lub modernizacji linii kolejowych	Uzasadnienie j.w.	Uwaga nieuwzględniona Z uwagi na brak przewidywanego wsparcia w zakresie infrastruktury linii kolejowych na poziomie FEP 2021-2027 wskaźniki w proponowanym zakresie nie zostaną uzupełnione.
11.	Ministerstwo Infrastruktury	rozdział 2.1.4. PRIORYTET 4 – MOBILNOŚĆ I ŁĄCZNOŚĆ Str. 141, 2.1.4.1. Rodzaje działań - Budowa i rozwój spójnego i efektywnego publicznego systemu pozamiejskich (subregionalnych - powiat-powiat, miasto-wieś) przewozów pasażerskich, w tym m.in.	Postulujemy dodanie działania: stworzenie cyklicznego, konkurencyjnego rozkładu jazdy dla regionalnych połączeń kolejowych.	Działaniem zachęcającym pasażerów do wyboru kolei będzie cykliczny rozkład jazdy pociągów regionalnych, w którym pociągi będą odjeżdżały ze stacji w równych odstępach czasowych (co godzinę, co dwie godziny itd.). Inwestycje w rozwój infrastruktury nie przyniosą efektu w postaci zwiększonej liczby pasażerów, jeżeli oferta przewozowa nie będzie dostosowana do potrzeb pasażerów i nie będzie konkurencyjna wobec podróży prywatnym samochodem.	Uwaga nieuwzględniona Przewidywane rodzaje działań z zakresu <i>Budowy i rozwoju spójnego i efektywnego publicznego systemu pozamiejskich (subregionalnych - powiat-powiat, miasto-wieś) przewozów pasażerskich</i> , zakładają m.in.: – rozwiązania cyfrowe (ITS, systemy organizacji przewozów / połączeń, informacji pasażerskiej, aplikacje planowania podróży, rezerwacji i zakupu biletów, bazy rozkładów jazdy, rozwiązania cyfrowe wykorzystywane dla aktywnych form mobilności i mikromobilności, itp.), – działania na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (np. systemy typu „wspólny bilet”). Wsparcie dot. taboru dla regionalnych połączeń kolejowych ujęto w ramach „ <i>Inwestycji kolejowe (zgodnie z regionalnym planem transportowym)</i> ”. Zaproponowane w treści uwagi działanie ma charakter organizacyjny (organizacja przewozów i ich częstotliwość) i wykracza poza

					zakres wsparcia programu regionalnego FEP 2021-2027.
12.	Ministerstwo Infrastruktury	rozdział 2.1.4.1.2 Wskaźnik Str. 145 Tabela 3 – wskaźniki rezultatu	Postulujemy dodanie wskaźnika „roczna liczba pasażerów kolei regionalnych.”	<p>Obecnie pomimo działań polegających na rozbudowie infrastruktury kolejowej brak jest wskaźnika, który uzasadniałby rozbudowę tej infrastruktury. Wskaźnikiem takim może być roczna liczba pasażerów kolei regionalnych.</p> <p>W początkowej części dokumenty wskazano, że w województwie podkarpackim jest znacznie mniejsze wykorzystanie kolei, niż w innych województwach.</p> <p>Postulowany wskaźnik stanowiłby uzasadnienie dla proponowanych wydatków inwestycyjnych i miernik tego czy są właściwie prowadzone.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>W projekcie FEP 2021-2027 w pierwszej kolejności uwzględniane są wskaźniki z listy wspólnych wskaźników produktu i rezultatu określonych przez Komisję Europejską w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 w sprawie EFRR i Funduszu Spójności, które będą monitorowane we wszystkich krajach członkowskich Unii Europejskiej.</p> <p>W programie, do poszczególnych celów szczegółowych dobierane są wskaźniki w największym stopniu mierzące cele Programu/Priorytetu.</p> <p>Planuje się, że w ramach Celu Szczegółowego 3(ii) zdecydowana większość alokacji przeznaczona zostanie na inwestycje z zakresu infrastruktury drogowej. W związku z tym zasadnym jest aby na poziomie Programu monitorowany był taki zakres wsparcia. Dlatego też najbardziej adekwatnym wskaźnikiem wydaje się komisyjny wskaźnik rezultatu <i>RCR055 - Roczna liczba użytkowników nowo wybudowanych, przebudowanych, rozbudowanych lub zmodernizowanych dróg.</i></p> <p>Podkreślić należy również, że ww. wskaźnik koresponduje z wybranymi do monitorowania na poziomie programu odpowiadającymi wskaźnikami produktu, tj. <i>RC0044 - Długość nowych lub rozbudowanych dróg – poza TENT-T</i> oraz <i>RC0046 - Długość dróg przebudowanych lub zmodernizowanych – poza TENT-T.</i></p>

					Uwaga do ewentualnego rozpatrzenia na etapie prac nad SZOP.
13.	Związek Powiatów Polskich	Priorytet 4 Mobilność i łączność, cel szczegółowy 3 (ii) Rozwój i udoskonalenie zrównoważonej, inteligentnej i intermodalnej mobilności odpornej na zmianę klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do sieci TEN-T i mobilności transgranicznej; str. 138, 140	W zakresie wsparcia dla inwestycji drogowych powinny zostać wskazane również inwestycje dotyczące dróg lokalnych.	Rozszerzenie obszaru interwencji w ramach priorytetu 4 o inwestycje w lokalną infrastrukturę drogową pozwoli na kompleksowe rozwiązanie zidentyfikowanych problemów i barier rozwojowych w zakresie zrównoważonej mobilności. Uwzględnienie inwestycji dotyczących infrastruktury dróg lokalnych w projekcie programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 jest bezwzględnie konieczne w celu osiągnięcia zakładanych efektów tj. poprawy dostępności transportowej województwa i wzrost bezpieczeństwa w ruchu drogowym. Zły stan techniczny dróg lokalnych i obiektów mostowych w ciągu tych dróg stanowi utrudnienie w zapewnieniu dostępności komunikacyjnej województwa do istniejącej i projektowanej sieci układu TEN-T i dróg krajowych.	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Należy podkreślić, iż przy ograniczonym budżecie EFRR, środki alokowane na realizację inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej w ramach Priorytetu 4 FEP 2021-2027 są daleko niewystarczające w odniesieniu do zidentyfikowanych potrzeb w zakresie dróg wojewódzkich, w tym związanych z koniecznością powiązania regionalnego układu drogowego z budowaną S-19. Mając powyższe na uwadze, za konieczne uznano skoncentrowanie się na wsparciu wyłącznie dróg wojewódzkich.</p> <p>Możliwość wsparcia dróg lokalnych ze środków programów regionalnych została już ograniczona w perspektywie 2014-2020 (inwestycje w drogi lokalne w ramach Celu Tematycznego 7 nie mogły stanowić więcej niż 15% alokacji programu przeznaczonej na Priorytet Inwestycyjny 7b).</p> <p>Warto także podkreślić, że FEP 2021-2027 nie jest jedynym możliwym źródłem finansowania inwestycji z zakresu infrastruktury drogowej. Inwestycje z zakresu dróg lokalnych mogą uzyskać wsparcie ze środków krajowych w ramach Rządowego Funduszu Inwestycji Lokalnych oraz Rządowego Funduszu Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych. Jednocześnie drogi lokalne (gminne i powiatowe) wspierane są ze środków krajowych w ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg.</p>

14.	Związek Powiatów Polskich	<p>Priorytet 5 Infrastruktura bliżej ludzi, cel szczegółowy (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz on-line. s. 151, 154</p>	<p>Wnosimy o uwzględnienie w zakresie inwestycji w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego inwestycji w infrastrukturę placówek oświatowych realizujących kształcenie zawodowe.</p>	<p>Placówki oświatowe prowadzące kształcenie zawodowe, a w szczególności kształcenie praktyczne nie mają przypisanych uczniów. Równocześnie placówki te wymagają ciągłych inwestycji w związku z szybko dezaktualizującą się bazą techniczno-dydaktyczną. Wskazanie tego rodzaju placówek w Programie Regionalnym Fundusze dla Podkarpacia na lata 2021-2027 umożliwi im pełniejszą realizację zadań.</p>	<p>Uwaga wyjaśniona</p> <p>W projekcie FEP 2021-2027 przewidziano wsparcie placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe zarówno w katalogu beneficjentów str. 152 „osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i <u>placówki tworzące system oświaty, prowadzące kształcenie ogólne i zawodowe</u>, centra kształcenia zawodowego i ustawicznego (ckziu) i inne zespoły realizujące zadania ckziu”, jak i możliwych do realizacji działań str. 151: „inwestycje w istniejącą bazę dydaktyczną szkół zawodowych, wyposażenie pracowni/warsztatów w urządzenia i sprzęt niezbędny do kształcenia a także ukierunkowane wyposażenie/doposażenie na tworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego - w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w RIS” .</p>
-----	---------------------------	---	---	---	---